

Hoe brieven uit Suriname de anti-slavernijbeweging stimuleerden

VERZET TEGEN SLAVERNIJ NU TE ZIEN IN HET VERZETSMUSEUM

(v.l.n.r.) David Brandwagt, Peggy Brandon, Fleur Gräper-van Koolwijk, Touria Meliani, Liesbeth van der Horst, John Leerdam

Samen met het Nationaal Slavernijmuseum in wording presenteert het Verzetmuseum de tijdelijke tentoonstelling **Verzet tegen slavernij**. Het is de eerste pop-up tentoonstelling van het Slavernijmuseum en behandelt zowel het verzet van tot slaaf gemaakte mensen zelf als de anti-slavernijbeweging in Nederland. Het Verzetmuseum exposeerde eerder tentoonstellingen over actuele vormen van verzet. Met deze tentoonstelling gaat het museum voor het eerst in op verzet tegen onderdrukking lang voor de Tweede Wereldoorlog.

Er was altijd al verzet tegen slavernij. Tot slaaf gemaakte mensen vluchtten en kwamen regelmatig in opstand. In Nederland kreeg slavernij lange tijd weinig aandacht. Slavernij werd vooral verdedigd door bestuurders en de kerk. Maar er waren ook eenlingen en groepen die slavernij moreel veroordeelden. Vanaf de 19de eeuw groeide de anti-slavernijbeweging van de abolitionisten.

De tentoonstelling laat zien dat de opstanden en de abolitionisten elkaar hebben be-

invloed. Leiders van slavenopstanden, zoals Tula op Curaçao, beriepen zich op de Franse verlichtingsidealen van vrijheid, gelijkheid en broederschap. Berichten over de behandeling van de tot slaaf gemaakte mensen drongen steeds vaker door tot de Nederlandse samenleving en wekten verontwaardiging. De 17-jarige Frits Moquette richtte, na het lezen van brieven van zijn vader uit Suriname en het boek *Uncle Tom's Cabin*, het Jongelings Genootschap ter Afschaffing van Slavernij op.

Op 28 maart jl. openden de Amsterdamse wethouder Kunst en cultuur, Evenementen, Inclusie en antidiscriminatiebeleid Touria Meliani en staatssecretaris Cultuur en Media, Fleur Gräper-van Koolwijk de tentoonstelling.

Fleur Gräper-van Koolwijk: "Het is belangrijk dat het héle verhaal over het slavernijverleden wordt verteld. Zowel het verhaal over de mensonterende onderdrukking als het verzet daartegen. [...] Dat is te lang onderbelicht gebleven. De tentoonstelling *Verzet tegen slavernij* brengt dit treffend in beeld."

Touria Meliani: "[...] Langzamerhand wordt ons beeld van de geschiedenis aangevuld. Het zijn wetenschappers, activisten, kwartiermakers en kunstenaars die in de archieven, in musea als deze, achterstallig onderhoud aan de geschiedenis plegen. En ons een nieuwe blik laten werpen op de geschiedenis."

NIEUWE VASTE PRESENTATIE OVER DE VOORMALIGE KOLONIËN

September dit jaar opent het Verzetsmuseum de nieuwe vaste presentatie over de voormalige koloniën. Die vertelt een completer verhaal dan de vorige koloniale afdeling. Naast het verzet tegen Duitsland en Japan, krijgt het verzet tegen Nederland als koloniale overheerser veel aandacht. In acht thema's vertellen 34 persoonlijke verhalen, uit zowel Indonesië als uit Suriname en de Nederlands-Caribische eilanden, samen het grotere verhaal. Verschillen, overeenkomsten en dwarsverbanden worden zo duidelijk.

Directeur Liesbeth van der Horst: "In alle gebieden bracht de Tweede Wereldoorlog enorme veranderingen. In Indonesië was vanaf de jaren 1920 al een sterke nationalistische beweging. Na de snelle nederlaag tegen Japan in 1942 hadden de Nederlanders helemaal afgedaan. Suriname en de Nederlands-Caribische eilanden werden door bauxietmijnen en olie-industrie van groot belang voor de geallieerde oorlogvoering, wat het zelfvertrouwen versterkte."

Een voorbeeld van een thema is 'burgers achter prikkeldraad'. Het is algemeen bekend dat de Europese vrouwen en kinderen door de Japanners in kampen werden opgesloten, maar in Suriname en op Bonaire waren ook kampen, voor mensen die vanwege de oorlog staatsgevaarlijk werden geacht: vooral Duitsers en NSB-ers, maar óók enkele antikoloniale activisten.

Omdat fysieke uitbreiding van het museum mede door de corona-pandemie niet door kon gaan, is de nieuwe presentatie compact en multimediaal. De verhalen worden op schermen geactiveerd. De historische context wordt – net als in de opstelling over bezet Nederland – helder uitgelegd in enkele films met animaties. Van der Horst: "Het is een museale uitdaging. En de situatie in de koloniën met al z'n verschillende bevolkingsgroepen is complex. Nóg meer dan anders was het wikkelen en wegen en 'darlings killen'." Deskundige adviseurs, deels met een achtergrond in de voormalige koloniën, hielpen met het maken van keuzes. "We hebben een mooie selectie van verhalen gemaakt. Onze bezoekers zullen veel nieuwe dingen leren, en meer begrijpen van de doorwerking van het koloniale verleden in het heden."

SURINAAMSE VRIJHEIDSMAALTIJD MET MAARTJE DUIN EN PEGGY BOUVA

Aansluitend bij de tentoonstelling over verzet tegen slavernij komen op zondag 5 mei Maartje Duin en Peggy Bouva naar het Verzetsmuseum om tijdens een Vrijheidsmaaltijd te vertellen over hun populaire en prijswinnende podcast *De plantage van onze voorouders*. Daarna gaan zij het gesprek aan met het publiek.

Als Maartje Duin ontdekt dat haar voorouders in 1863, op het moment van de afschaffing van de slavernij, mede-eigenaar waren van de suikerplantage *Tout Lui Faut* in Suriname, zoekt ze contact met de nazaten van tot slaafgemaakten op die plantage. Zo ontmoet ze Peggy Bouva. Met haar reconstrueert ze in een podcast het verhaal van de plantage. Het persoonlijke, verbindende verhaal van Peggy en Maartje over het Nederlandse slavernijverleden en de historische wortels van anti-zwart racisme won diverse prijzen en werd ruim 1,5 miljoen keer beluisterd.

Duin en Bouva vertellen deze middag met enthousiasme en humor over hun zoektocht naar familiegeschiedenis en de lessen die ze hebben geleerd. Door podcastfragmenten

en persoonlijke anekdotes nodigen ze ons uit voor een gesprek over de kijk op slavernij vanuit verschillende perspectieven, de (on)vrijheid om je over moeilijke onderwerpen uit te laten en de impact van ons koloniale verleden op de hedendaagse samenleving.

Mis deze inspirerende en verhelderende middag niet en reserveer nu jouw plaats aan de lunchtafel via: www.verzetsmuseum.org
Tijdstip lunch: 5 mei, 12.00 uur - 14.00 uur.
Plaats: gehoorzaal Verzetsmuseum. Prijs inclusief museumbezoek en Surinaams buffet: € 22 en voor Stadspashouders € 6.

Beluister de podcast *De plantage van onze voorouders* (Prospektor/VPRO) op Spotify of een andere podcast-app.

Minitentoonstelling AMSTERDAMSE FEESTJURKJES

Vanaf 26 april staat in de entreehal van het Verzetsmuseum een kleine expositie met vier feestjurkjes uit één familie. Ze werden gedragen bij een bevrijdingsfeest in de Amsterdamse Pijp, zoals te zien is op een foto waar de vreugde van afspat. Van links naar rechts staan Jessy (6), Wim (10) en Dieuwertje (10) Costa en hun nichtjes Janny (9) en Betty (13) Leegwater. "Er was een wedstrijd wie het mooiste jurkje had", herinnert Jessy zich nog goed. "Eigenlijk zou Dieuwertje winnen, maar sommige mensen stoorden zich aan de Sovjetvlag achterop haar jurkje." Daarom ging Janny, met haar jurkje waarop het Zweedse Rode Kruis bedankt werd, er met de eerste prijs vandoor.

De vrolijke foto markeert het sluitstuk van een zware tijd. Janny en Betty zijn niet zo maar op familiebezoek bij hun neefje en nichtjes in de Cornelis Trooststraat, maar wonen al een jaar bij ze in. Hun vader Cor en (Joodse) moeder Beb zijn communistische verzetsmensen. In mei 1944 worden ze opgepakt bij een inval thuis in Amsterdam-Zuid.

Cors zus Dieuwertje – een weduwe met drie jonge kinderen – aarzelt geen moment en neemt de zusjes in huis. Daar worden Janny en Betty liefdevol opgevangen totdat hun ouders terugkeren uit Duitse kampen. Als hun tante in 1988 overlijdt, laten ze een rouwadvertentie plaatsen voor "onze 'moeder' in '44/'45".

Het is ook hun tante die – als de oorlog eenmaal voorbij is – eigenhandig de feestkledij voor de vijf kinderen maakt. Het broekpakje van Wim – versierd met distributiebonnen – is niet bewaard gebleven, maar de vier jurkjes hebben de tand des tijds goed doorstaan. Jessy en Janny – de enige nog in levende zijnde kinderen van de foto – schenken ze eerder dit jaar aan het Verzetsmuseum. Daar zijn ze binnenkort 79 jaar na dato weer samen te zien.

MUSEUM-ACTIVITEITEN

- **Donderdag 2 mei: Azië x Nederland, i.s.m. Pan Asian Collective (PAC).** Een collectieve zoektocht naar WO2-verhalen van en over personen met Aziatische roots in Nederland; lezingen, optredens, tips voor onderzoek naar personen met Aziatische roots en veel meer. Aanvang 19.30 uur. Toegang in gratis, reserveren via www.eventbrite.nl.
- **Zaterdag 4 mei:** Gratis avondopenstelling ter gelegenheid van dodenherdenking. Aanvang: 18.30 uur.
- **Zondag 5 mei: Vrijheidsmaaltijd.** Surinaamse Vrijheidsmaaltijd met Maartje Duin en Peggy Bouva. Aanvang 12.00 uur. Prijs voor lunch: € 22 of € 6 voor houders van een Stadspas, reserveren via www.verzetsmuseum.org.
- **Zondag 5 mei: Verzetsmuseum Junior op Wielen naar Bevrijdingspop Haarlem.** Ons rijdende museum staat op het Kinderfestival en is tussen 12.00-19.00 uur gratis te bezoeken. Leer Henk, Eva, Jan en Nelly kennen en kom via hen meer te weten over het dagelijks leven, de Jodenvervolgung, het verzet en hoe het is om in een NSB-gezin te leven.
- **Donderdag 16 mei: Promovendi op het podium – Floris Kunert: De hernieuwde aandacht voor de restitutie van 'roofkunst'.** De laatste lezing uit de reeks *Promovendi op het podium* voor dit jaar, gepresenteerd door het NIOD en het Verzetsmuseum. Aanvang 15.30 uur. Toegang € 15 of € 10 met korting, reserveren via www.verzetsmuseum.org.

BOEK SNEL TICKETS VOOR DE VERZETSTRAM!

Aankomende zomer zal op veler verzoek de Verzetstram opnieuw rijden door Amsterdam. De rit start bij het Verzetsmuseum, waar je na een korte introductie met een kopje koffie of thee aan boord van de tram stapt. De rit van een uur voert langs locaties die verbonden zijn met de bezetting, Jodenvervolgung en het verzet.

Een museumdocent is je gids tijdens deze bijzondere rit langs plek-

ken als het Muiderpoortstation, Waterlooplein en de Dam. Zo krijg je een levendige inblik in de historie van de stad.

Mis deze unieke ervaring niet en boek snel je tickets! Vol is vol! Beschikbare zondagen in 2024:

- 7 juli
- 21 juli
- 4 augustus
- 18 augustus
- 1 september

Frans Reitema

PORTRET VAN EEN VRIEND VAN HET MUSEUM

Sinds wanneer ben je Vriend van het museum?

Ik ben sinds 2003 officieel Vriend van het museum.

Waarom ben je Vriend geworden van het museum?

In dat jaar is mijn vader overleden en is zijn lidmaatschap van de Vriendenstichting op naam van mijn moeder gezet. Ik ben toen ook Vriend geworden.

Met mijn vader heb ik enkele keren het museum bezocht. Hij was vanaf het begin al Vriend van het Verzetmuseum. Toen was het museum nog in de Lekstraat in Amsterdam Zuid gevestigd.

Welke rol speelt de oorlog in jouw leven?

Tijdens de Tweede Wereldoorlog maakte mijn vader deel uit van Groep 2000, een verzetsgroep onder leiding van Jacoba van Tongeren. Deze groep zorgde voor ongeveer 4.500 onderduikers in Amsterdam. Na de oorlog, vanaf 1945 tot aan zijn pensionering, werkte mijn vader bij Stichting 1940-1945. Een stichting die zich inzet voor de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Hij was Districtsdirecteur en later Hoofdbestuurslid.

Na de oorlog heeft mijn vader zijn leven dus gewijd aan het ondersteunen van ex-verzetsstrijders en hun families. Hij noemde hen vaak zijn "makkers uit het verzet". Bij ons thuis kwamen regelmatig zijn oude vrienden uit het verzet langs.

In oktober 2024 opent in het Verzetmuseum een tentoonstelling over de geschiedenis van Stichting 1940-1945. Is die tentoonstelling belangrijk voor jou?

Ik ben als het ware opgegroeid met de Stichting. Na mijn studie ben ik, als vanzelfsprekend, ook zelf bij de Stichting gaan werken. Gedurende ongeveer acht jaar (van 1973 tot 1982) werkte ik voor de Stichting in het kader van de Wet Uitkeringen Vervolgingslachtoffers 1940-1945 (de WUV).

In die periode heb ik vanuit Amsterdam aanvragen uit het hele land behandeld, intakegesprekken gevoerd en sociale rapportages opgesteld van mensen die op grond van hun etniciteit, geloof of wereldbeschouwing waren vervolgd in Nederland en het voormalig Nederlands-Indië: onder andere Joden, Sinti, Jehovahgetuigen, communisten, mannen die zich aan de Arbeitseinsatz hadden onttrok-

ken, en Nederlanders die door de Japanners waren geïnterneerd.

Soms kwamen aanvragen niet in aanmerking voor een WUV. Uit hun verhalen bleek dat ze veel hadden meegemaakt, maar ze waren niet vervolgd volgens de criteria van de WUV. Dat moest ik aan die mensen vertellen. Dat was moeilijk voor hen, maar ook voor mij.

Ik heb mijn werk altijd met veel motivatie gedaan, maar ben ermee gestopt omdat het contact met vervolgdgen, die soms leden aan het concentratiekampsyndroom, voor mij te belastend werd.

De Stichting 1940-1945 heeft dus een grote rol gespeeld in mijn leven. Daarom spreekt het mij zeer aan dat er 80 jaar na de bevrijding een tentoonstelling over de Stichting komt.

De Stichting 1940-1945 is en blijft een unieke organisatie die niet vergeten mag worden.

WORD
VRIEND!

Voor € 30 per jaar ben je Vriend(in) van het Verzetmuseum. Het hele jaar heb je gratis toegang tot het museum. Daarnaast ben je te gast op onze officiële openingen en krijg je korting op lezingen en andere activiteiten. Elk jaar is er een Vriendendag met een speciaal programma.

Vriend worden? Stuur deze bon ingevuld naar Stichting Vrienden van het Verzetmuseum, Antwoordnummer 9254, 1000 WZ in Amsterdam. Een postzegel is niet nodig.

Door ondertekening van deze bon geef je toestemming aan Stichting Vrienden van het Verzetmuseum Amsterdam, gevestigd te Amsterdam, met adres: Plantage Kerklaan 61, 1018 CX Amsterdam, Incassant-id: NL21ZZZ412039530000, om doorlopend incasso-opdrachten te sturen naar je bank om een bedrag voor de jaarlijkse vriendenbijdrage te kunnen incasseren, en je bank doorlopend een bedrag van je rekening af te laten schrijven overeenkomstig de opdracht van Stichting Vrienden van het Verzetmuseum Amsterdam. Ook geef je toestemming om via het opgegeven e-mailadres op de hoogte te worden gehouden van onze activiteiten.

Ik steun de Vrienden jaarlijks met:

- ☐ € 30 (1 vriendenpas)
☐ € 40 (2 vriendenpassen)
☐ ander bedrag, namelijk € _____

Naam _____

Straat en huisnummer _____

Postcode en woonplaats _____

Land _____

Telefoonnummer _____

E-mailadres _____

IBAN _____

Plaats en datum _____

Handtekening _____

Vul de bon in en
stuur deze op.

Of scan de
QR-code met
een telefoon.

